

HODISA JOYINI KO‘ZDAN KECHIRISH TAKTIKASI

Mamanarov Xaitmurat

Termiz davlat universiteti, yuridik fakulteti o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada hodisa joyini ko‘zdan kechirishning kriminalistik taktikasi, uning ahamiyati va prinsiplari haqida so‘z yuritiladi. Hodisa joyini tekshirishda qo‘llaniladigan strategiyalar, usullar va ulardan samarali foydalanish bo‘yicha tavsiyalar keltiriladi. Jinoyatni tergov qilish jarayonida bu taktik yondashuvning o‘rni tahlil qilinadi. Hodisa joyini ko‘zdan kechirish jinoyatni tergov qilishning dastlabki va muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda dalillarni aniqlash, to‘plash va ularni tergov jarayonida foydalanishga tayyorlash asosiy vazifa sifatida namoyon bo‘ladi. Hodisa joyini ko‘zdan kechirish faqat texnik vositalar bilan emas, balki kriminalistik taktika yordamida ham amalga oshiriladi. Kriminalistik taktika tergovchiga hodisa joyidagi barcha muhim holatlarni inobatga olish va dalillarni to‘g‘ri baholash imkonini beradi. Ushbu maqolada hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi va uning jinoyatni tergov qilishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar. Kriminalistika, voqea, hodisa, alomat, jinoyat, taktika, so‘roq qilish, tergov, ko‘zdan kechirish, hodisa joyini ko‘zdan kechirish, ko‘zdan kechirishga tayyorgarlik ko‘rish, uni o‘tkazish taktikasi, ko‘zdan kechirish natijasini qayd etish.

Abstract

This article discusses the forensic tactics of examining a crime scene, its importance and principles. Strategies, methods used in examining a crime scene and recommendations for their effective use are presented. The role of this tactical approach in the process of investigating a crime is analyzed. Examination of a crime scene is one of the initial and important stages of investigating a crime. In this process, the main task is to identify, collect evidence and prepare it for use in the investigation process. Examination of a crime scene is carried out not only with technical means, but also with the help of forensic tactics. Forensic tactics allow the investigator to take into account all the important circumstances at the crime scene

and correctly assess the evidence. This article analyzes the tactics of examining a crime scene and its importance in investigating a crime.

Keywords. Forensic science, incident, event, sign, crime, tactics, interrogation, investigation, examination, examination of the scene of the incident, preparation for the examination, tactics for conducting it, recording the results of the examination.

KIRISH

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi kriminalistik tergov jarayonida muhim bosqichlardan biridir. Bu taktika jinoyat joyidan maksimal miqdorda dalillarni to‘plash va ulakriminalistika, voqea, hodisa, alomat, jinoyat, taktika, so‘roq qilish, tergov, ko‘zdan kechirish, hodisa joyini ko‘zdan kechirish, ko‘zdan kechirishga tayyorgarlik ko‘rish, uni o‘tkazish taktikasi, ko‘zdan kechirish natijasini qayd etish. rni to‘g‘ri qayta ishlash orqali tergovning muvaffaqiyatini ta‘minlashga qaratilgan. Hodisa joyini to‘g‘ri va samarali ko‘zdan kechirish jinoyatchilarni aniqlash, jinoyatning qanday sodir bo‘lganini tushunish va dalillarni himoya qilish imkonini beradi.

Hodisa joyini ko‘zdan kechirishda asosiy maqsad - jinoyat sodir bo‘lgan joydan barcha mumkin bo‘lgan dalillarni topish, ularni to‘plash va tergov davomida bu dalillardan to‘g‘ri foydalanishdir. Ushbu jarayon huquqni muhofaza qilish organlari tomonidan qat‘iy rejalashtirilgan va tartiblangan qoidalarga asoslanib amalga oshiriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish bo‘yicha ilmiy adabiyotlar tergov jarayonida bu jarayonning ahamiyatini keng yoritadi. Masalan, A. R. Belkinning asarlarida hodisa joyini ko‘zdan kechirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Shuningdek, E. R. Rossinskiyning tadqiqotlari hodisa joyidan dalillarni to‘plash va ularni huquqiy baholash usullari bilan boyitilgan.

Adabiyotlarda hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi quyidagi prinsiplarga asoslanadi:

Bosqichma-bosqichlik: tekshirish jarayonida muhim ob‘ektlarni aniqlash va ularni tadqiq qilish ketma-ket amalga oshirilishi kerak.

Ehtiyotkorlik va aniqlik: har bir dalilga alohida e‘tibor qaratilib, ularning huquqiy ahamiyati inobatga olinadi.

Jamoaviy ish: hodisa joyini ko‘zdan kechirish jarayonida ekspertlar, texnik mutaxassislar va tergovchilar birgalikda ishlaydi.

Bu prinsiplarga rioya qilish orqali tergovning aniqligi va samaradorligi oshadi.

Maqola davomida hodisa joyini ko‘zdan kechirish bo‘yicha quyidagi metodlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil: Hodisa joyini ko‘zdan kechirishga oid ilmiy va amaliy materiallar o‘rganildi.

Amaliy kuzatish: Real tergov jarayonlarida qo‘llanilgan hodisa joyini tekshirish usullari tahlil qilindi.

Taqqoslash: Hodisa joyini ko‘zdan kechirishning turli usullari va ularning natijalari solishtirildi.

Case-study: Hodisa joyidan olingan dalillarning tergovdagi roliga oid maxsus ishlar o‘rganildi.

NATIJARAR

Hodisa joyini ko‘zdan kechirishning umumiy maqsadlari

1. Dalillarni aniqlash va saqlash: Jinoyat joyidagi dalillar jinoyatni tergov qilishda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, hodisa joyidan barcha muhim dalillar aniqlanib, ularga zarar yetkazilmasdan saqlanishi kerak.

2. Jinoyatning qay tarzda sodir bo‘lganini tushunish: Hodisa joyini ko‘zdan kechirish jinoyat qanday sodir etilganini, jinoyatchining harakatlarini va jinoyat joyidagi har bir detaldan foydalanib uni qayta tiklash imkonini beradi.

3. Jinoyat joyini hujjatlashtirish: Jinoyat joyi ko‘rinishidagi o‘zgarishlarning oldini olish va dalillarni sudga ko‘rsatish uchun hodisa joyi to‘liq hujjatlashtiriladi. Bu jarayonda fotosuratlar, videolar va tasviriy hujjatlar olinadi.

4. Dalillarning saqlanishini ta‘minlash: Hodisa joyidagi dalillarni nafaqat to‘plash, balki ularni sud jarayonida ishonchli dalillar sifatida taqdim etish uchun ularning saqlanishini ta‘minlash muhimdir.

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi qoidalari

1. Tayyorgarlik qoidasi

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish boshlanishidan oldin tergovchilar kerakli tayyorgarlikni ko‘rishlari lozim. Bu tayyorgarlik jinoyat joyiga kirishdan oldin amalga oshiriladigan dastlabki tahlil va rejalashtirishni o‘z ichiga oladi. Bunda

ko‘zdan kechirish guruhi va rahbari belgilangan bo‘lishi, ular o‘zaro vazifalarni taqsimlab olishlari kerak.

- Ko‘zdan kechirish rejasini tuzish: Jinoyat joyini to‘liq va samarali ko‘zdan kechirish uchun oldindan reja tuzish zarur. Bu reja qanday dalillarni qidirish, ularni qanday usullarda yig‘ish va qaysi tartibda ishlashni belgilaydi.

- Kerakli uskunarlar va texnika: Ko‘zdan kechirish jarayonida qo‘llaniladigan vositalar, masalan, fotosurat va video uskunalari, o‘lchov moslamalari, dalillarni saqlash uchun konteynerlar va himoya vositalari tayyor bo‘lishi kerak.

2. Ko‘zdan kechirishning izchilligi

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish izchil va tizimli ravishda amalga oshirilishi kerak. Izchillik qoidasiga rioya qilish natijasida hech qanday dalil yoki jihat e‘tibordan chetda qolmasligi ta‘minlanadi. Tergovchilar hodisa joyini ko‘zdan kechirayotgan paytda o‘z faoliyatini o‘zgartirmasdan reja bo‘yicha harakat qilishlari kerak.

- Tizimli yondashuv: Hodisa joyini butunlay o‘rganib chiqish uchun muayyan tartib va rejaga amal qilinadi. Masalan, hodisa joyi tashqi va ichki qismdan boshlab yoki markazdan periferiyaga tomon ko‘zdan kechiriladi.

- Dastlabki tekshiruv: Jinoyat joyiga kelganda, hodisa joyining dastlabki tekshiruvi amalga oshiriladi. Bu paytda hodisaning umumiy manzarasi, dalillar qaerda joylashgani aniqlanadi.

3. Dalillarni topish va qayd etish qoidalari

Dalillarni topish va to‘g‘ri qayd etish ko‘zdan kechirish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Dalillar aniq va to‘liq qayd etilishi kerak, chunki bu ma‘lumotlar keyinchalik sud jarayonida ishlatiladi. Qayd etish jarayonida barcha dalillar belgilanishi, joylashuvi hujjatlashtirilishi va ular tasvirlanishi lozim.

- Fotosurat va video qayd: Hodisa joyidagi har bir dalil fotosuratga olinishi yoki videoda qayd etilishi kerak. Bu dalillarni joylashtirish va ularning holatini aniq hujjatlashtirishga yordam beradi.

- O‘lchamlar va o‘lchovlar: Hodisa joyidagi asosiy dalillar o‘lchanishi kerak. Bu hodisa joyining xaritasi va u yerda topilgan dalillarning o‘lchamlari qayd etilishi bilan amalga oshiriladi.

4. Dalillarni yig‘ish va saqlash qoidalari

Dalillarni yig‘ish va ularni saqlashda o‘ta ehtiyotkorlik talab qilinadi. Har qanday xato dalilning buzilishiga yoki ularning sud jarayonida yaroqsiz bo‘lishiga olib kelishi mumkin.

- Dalillarni himoya qilish: Har bir dalil maxsus konteynerlarga joylashtirilishi va ularning o‘zgarmasligini ta‘minlash uchun himoya vositalaridan foydalanish kerak. Bu, ayniqsa, barmoq izlari, soch, qon dog‘lari kabi nozik dalillarga nisbatan muhimdir.

- Dalillarni transport qilish: Dalillarni hodisa joyidan laboratoriyaga yoki saqlash joyiga ko‘chirishda ularning to‘g‘ri saqlanishi ta‘minlanadi. Bu jarayonda maxsus konteynerlar va vositalardan foydalanish lozim.

5. Maxfiylik va xavfsizlik qoidalari

Ko‘zdan kechirish davomida hodisa joyining maxfiylikini va xavfsizligini ta‘minlash muhimdir. Tergovchilar va boshqa ishtirokchilarning jinoyat joyiga kirishi yoki dalillarga aralashishi nazorat qilinishi lozim.

- Hodisa joyini chegaralash: Jinoyat joyiga kirish ruxsati bo‘lmagan shaxslarning kirishini cheklash uchun maxsus belgilovchi lenta yoki boshqa vositalar qo‘llaniladi.

- Xavfsizlik choralarini ko‘rish: Agar jinoyat joyida xavf bo‘lsa, masalan, portlash xavfi yoki jinoyatchilar bo‘lishi mumkin bo‘lsa, tergovchilar xavfsizlik choralarini ko‘rishlari lozim.

6. Hujjatlashtirish va dalillarni hujjatlashtirish qoidalari

Dalillar hujjatlashtirilishi va saqlanishi sud jarayonida ularning qonuniy dalil sifatida qabul qilinishi uchun zarurdir. Hodisa joyidagi har bir dalil aniqlangandan so‘ng hujjatlashtiriladi va bu jarayon qayta ko‘rib chiqilishi uchun kerak bo‘ladi.

- Dalilning kelib chiqishi va hujjatlari: Har bir dalilning qaerda topilgani, kim tomonidan olingani va u qachon qayd etilgani hujjatlashtirilishi kerak. Bu dalillarni sudda tasdiqlash va ularning haqiqiylikini ta‘minlash uchun muhimdir.

7. Dalillarni tahlil qilish va ekspertizaga yuborish

Ko‘zdan kechirish natijasida to‘plangan dalillar tegishli laboratoriyalarda yoki ekspertiza markazlarida tahlil qilinishi kerak. Barmoq izlari, qon namunasi, oyoq izlari, biologik dalillar kabi dalillar tergov davomida tahlil qilinib, jinoyat haqida ko‘proq ma‘lumot beradi.

XULOSA

Hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi jinoyatni tergov qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu taktika tergovchilarga dalillarni aniqlash, to‘plash va ularni tergov jarayonida foydalanish imkonini beradi. Hodisa joyidagi jarayonlarning puxta rejalashtirilishi va ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi tergov natijalarining ishonchliligini ta’minlaydi.

Mazkur maqola doirasida hodisa joyini ko‘zdan kechirish taktikasi bo‘yicha asosiy qoidalar va amaliyotdagi usullar ko‘rib chiqildi. Kelgusida ushbu jarayonni texnologik vositalar bilan boyitish va yangi usullarni ishlab chiqish jinoyatchilikka qarshi kurashishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Bazarova D.B., Astanov I.R. Kriminalistika va ekspertiza. Darslik. – T.: TDYuU, 2019. – 300 b.
2. Kriminalistika. Darslik. Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYuU, 2018. – 553 b.
3. Kriminalistika. Uchebnik. Kollektiv avtorov. –T.: TGYuU, 2018. – 516 s.
4. Kriminalistika: Darslik / T.B.Mamatqulov, I.Astanov va boshq. – T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2015.
5. Mamatkulov T.B., Djumanov SH.T., Turgunov U.T. va boshq. Kriminalistik taktika: Darslik. – T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2013. – 218 b.
6. Kriminalistika. Darslik. Mualliflar jamoasi. – Toshkent: TDYuU, 2018. – 515 b.

Research Science and
Innovation House

